ТРЭЦІ ЭТАП XXXIV РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКІ

10 клас

Варыянт І

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	**Усяго**
Балы	**4**	**5**	**6**	**6**	**5**	**5**	**5**	**4**	**5**	**5**	**50**

Заданне 1

Адзіночны лік	**Множны лік**	**З лічэбнікамі *2, 3, 4***
Узор: ***качарга***	**2, э**	**3, і**
бервяно	2, ё	3, ы
зуб (у роце)	1, у	2, ы
возера	2, ё	1, о
сяло	1, ё	2, ы

Заданне 2.

‘хто-небудзь адчувае душэўны цяжар’	*камень на сэрцы*
‘рабіць неадабральны намёк у чый-небудзь адрас’	*кідаць камень у агарод*
‘сутыкнуліся розныя непрымірымыя погляды, інтарэсы, характары і інш.’	*найшла каса на камень*
‘знішчыць ушчэнт, разбурыць да канца’	*не пакінуць каменя на камені*
‘хто-небудзь адчуў палёгку, пазбавіўся ад якіх-небудзь клопатаў, перажыванняў’	*як (нібы, быццам) камень з сэрца зваліўся*

Заданне 3

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Гэта велізарная *(вялізная, велічэзная)* змрочная *(цёмная)* зала, у якую я так баялася ўваходзіць, блішчала *(зіхацела)* цяпер тысячай агнёў. Як быццам мора святла

хлынула на мяне, і вочы мае, звыклыя *(якія прывыклі)* да цемры, былі ў першы момант *(міг, імгненне)* аслеплены да болю. Водарнае паветра, як гарачы вецер, павеяла мне ў твар. Бездань *(безліч)* людзей хадзілі ўзад і ўперад; здавалася, усе з радаснымі, вясёлымі тварамі. Жанчыны былі ў такіх багатых, у такіх светлых сукенках; усюды я сустракала погляд, які блішчаў ад задавальнення *(прыемнасці)*.

Заданне 4

Значэнне слова	**Слова**	**Утваральная аснова**	**Сродак словаўтварэння**
Узор: *'жанчына, якая танцуе'*	*танцорка*	*танцор* (□)	*-к-*
'смуглая жанчына, дзяўчына'	смуглянка	смугл (ы)	*-янк-*
'дачка лесніка'	леснікоўна	ляснік(□)	*-оўн-*
'тая, хто займаецца прадзеннем'	пралля	прас(ці)	*-лл-*
'спецыяліст па шліфаванні'	шліфавальшчыца	шліфавальшчык (□)	*-льшчыц-*

Заданне 5

Адзіночны лік	**Множны лік**
брыво	бровы
дзяўчо	***не мае формы***
павека	павекі
кашэ́ль	***кашалі***
шкарпэтка	шкарпэткі

Заданне 6

1. Я імя тваё звонам падкоў высякаю, **што** [*злучнік, не з'яўляецца членам сказа*] іскры, Рагнеда (У. Мазго)

2. І ва ўсіх нас ёсць Радзіма, **што** [*адносны займеннік, дзейнік*] імёны нашы помніць (М. Танк).

3. Эх, **што за** [*часціца, не з'яўляецца членам сказа*] хваля і як дужа, разгонна, смела і агромна плыве па струнах тых з-пад Нёмна! (Я. Колас)

4. **Што** [*прыслоўе, акалічнасць*] ты спіш, што ты спіш, беларускі мужык? (Я. Купала).

Заданне 10

фальв. Мурагі
Расонскі р-н
Я. Баршчэўскі
в. Свіраны
Астравецкі р-н
Ф. Багушэвіч
г. Мінск
Я. Лучына
в. Нізок
Уздзенскі р-н
К. Крапіва
фальв.
Панюшкавічы
Бабруйскі р-н
В. Дунін-
Марцінкевіч

5. Зямля! **Што** [*пытальны займеннік, дапаўненне*] зрабілі з табою, з тваёю крынічнай душою? (М. Башлакоў).

Заданне 7

1. **Палуднуючы**, я ішоў на тыя грудкі памагаць маме падносіць кошыкі з бульбай і ссыпаць – ***Папалуднаваўшы*** дома, я ***ішоў*** на тыя грудкі памагаць маме падносіць кошыкі з бульбай і ссыпаць (В. Адамчык).

2. Не спытаю, чаму і завошта адрываюць ад бацькаўскіх ніў – я юнацтва і радасцяў коштам за каханне сваё **аплаціў** – Не спытаю, чаму і завошта адрываюць ад бацькаўскіх ніў – я юнацтва і радасцяў коштам за каханне сваё ***заплаціў***.

3. На двары было пуста, **дзвер** у хату і ў хлеў былі пазачыняны – На двары было пуста, ***дзверы*** ў хату і ў хлеў былі пазачыняны (І. Пташнікаў).

4. Я гартаў падшыўку «Футбола» і даведваўся пра дзівоснага варатара Барыса Разінскага, які выдатна бараніў **не толькі вароты, але і забіваў** галоў, з пенальці, больш за многіх нападаючых – Я гартаў падшыўку «Футбола» і даведваўся пра дзівоснага варатара Барыса Разінскага, які ***не толькі*** выдатна ***бараніў*** вароты, ***але й забіваў*** галоў, з пенальці, больш за многіх нападаючых (А. Асташонак).

5. Ёй, бачыце, падавай купленую фанерную шафу на **двое створак**, дзе ёсць і палічкі, і вешакі для дзявочых убораў – Ёй, бачыце, падавай купленую фанерную шафу на ***дзве створкі***, дзе ёсць і палічкі, і вешакі для дзявочых убораў (В. Гардзей).

Заданне 8

(П. Верлен «Шарая гадзіна»)	французская
(А. Міцкевіч «Пан Тадэвуш»)	польская
(В. Быкаў «Сотнікаў»)	беларуская
(«Слова аб палку Ігаравым»)	старaславянская

Заданне 9

Крапіва	Ганарысты парсюк		байк**а**
Багдановіч	Я хацеў бы спаткацца з вамі на вуліцы…		верлíб**р**
Багдановіч	Страцім-лебедзь		бал**а**да
–	Беларуска-літоўскі летапіс 1430–1446 гадоў		па**х**вала
Караткевіч	Зямля пад белымі крыламі		нар**ы**с